

Josef Pražák:

KDO SE POVAŽUJE PODLE NAŘÍZENÍ REICHSPROTEKTORA O ŽIDOVSKÉM MAJETKU Z 21. ČERVNA 1939 ZA ŽIDA?

Paragrafem 6 nařízení Reichsprotektora in Böhmen und Mähren o židovském majetku ze dne 21. června 1939¹⁾ bylo stanoveno, které osoby se považují za židy. Citovaným ustanovením byl vymezen pojem krytý výrazem »žid«, užívaným ve výše uvedeném nařízení o židovském majetku.

Kromě výrazu »žid« užívá předmětné nařízení ještě termínů »židovský prarodič« a »žid [lit. a)]«. O pojmech jimi označených bude pojednáno v tomto článku níže.

Vymezení § 6 předmětného nařízení je obsahově celkem shodné s vymezením právního pojmu žida v §§ 5 a 2 (odst. 2, věta 2) říšskoněmeckého prvního nařízení k zákonu o říšském občanství.²⁾ Z tohoto důvodu dá se i pro výklad § 6 nařízení Reichsprotektorova o židovském majetku použití komentující literatury³⁾ a judikatury k výše uvedeným ustanovením prvního nařízení k zákonu o říšském občanství.

Stejně jako co do právě citovaných předpisů prvního nařízení k zákonu o říšském občanství byl také při vymezení právního pojmu žida v předmětném nařízení Reichsprotektorově vzat za základ rasově-biologický pojem žida podle německé rasové nauky. Oba uvedené pojmy, označené týmž výrazem »žid«, se však úplně nekryjí, jak dále ještě shledáme.

Jak výše již pověděno, definuje § 6 předmětného nařízení Reichsprotektorova pojem označený výrazem »žid«, užívaný tímto nařízením. Na výrazy »žid« obsažené v jiných zevních souborech právních předpisů lze uvedenou definici § 6 vztáhnouti potud, pokud na ni tyto přímo nebo nepřímo odkazují. Obtíže může působiti v konkrétním případě vyřešení otázky, je-li dán takový nepřímý odkaz.

Pokud užíváme dále v tomto článku bez dalšího slov »právní pojem žida«, rozumí se jím tento pojem podle definice § 6 předmětného nařízení o židovském majetku.

Výše již opětovně uvedené říšskoněmecké první nařízení k zákonu o říšském občanství stanoví o jistých osobách, že jsou židy,⁴⁾ o jiných

¹⁾ Věstník nařízení Reichsprotektora in Böhmen und Mähren, 1939, čís. 6, str. 45 a n., který obsahuje již opravené znění předmětného nařízení, ke kterému došlo nařízením Říšského protektora z 29. června 1939. V § 6, v našem článku vykládaném, byla nařízením právě uvedeným opravena data takto: ad b) lit. aa—cc nahrazena slova 17. března 1939 slovy 15. z ří 1935, ad b) lit. dd slova 1. února 1940 slovy 31. července 1936.

²⁾ Reichsgesetzblatt, 1935, I, str. 1333.

³⁾ Z této literatury námi též použité uvádíme:

Dr. Robert Deisz: Das Recht der Rasse. Kommentar zur Rassengesetzgebung. 1938.

Dr. Friedrich Knost: Feststellung und Nachweis der Abstammung. Systematische Darstellung. 1939.

Lösener-Knost: Die Nürnberger Gesetze. 2. Auflage. 1937. Vyšlo již také 3. vydání v r. 1939.

Stuckart-Globke: Kommentar zur deutschen Rassengesetzgebung. 1936.

⁴⁾ Jde o ustanovení § 5, odst. 1 cit. nařízení, který stanoví, že židem jest, kdo pochází od nejméně tří úplně židovských prarodičů.

proti tomu, že za židy platí.⁵⁾ Mezi oběma těmito skupinami není však právního rozdílu. Spadají obě pod právní pojem žida a podléhají témuž právnímu režimu. Různá formulace právně bezvýznamná má svou příčinu v hledisku rasově-biologickém, totiž v pravidelně se vyskytujícím rasově-biologickém rozdílu mezi osobami, spadajícími pod uvedené dvě skupiny. Z předcházejícího se podává, že není ve směru právě probraném obsahového rozdílu proti § 6 nařízení Reichsprotektorova o židovském majetku, které stanoví o všech osobách pod něj spadajících, že se za židy považují.

Podle § 6 předmětného nařízení o židovském majetku se považuje za žida, kdo má podle vymezení téhož nařízení

A. čtyři židovské prarodiče;

B. tři židovské prarodiče;

C. dva židovské prarodiče: a (jen pro případy ad C.) je u něj dána některá z dalších podmínek stanovených ad b) aa—dd cit. nařízení Reichsprotektorova.

Co do vymezení podmínky zařazení vnukova pod právní pojem žida je podle předmětného nařízení židovským prarodič:

1. je-li rasově úplným židem
nebo (alternativně)

2. je-li dána jeho příslušnost k židovské náboženské společnosti v okamžiku narození vnuka, o jehož zařazení pod právní pojem žida jde, nebo — třebas jen po sebe kratší dobu — před tímto narozením.

K tomu ještě poznamenáváme:

Ad 1. Musí jít o úplného žida, t. j. s otcovské i mateřské strany. Není-li někdo rasově úplným židem, tedy je-li rasově židovským míšencem, je právně židem jen, vyhovuje-li podmínce uvedené výše ad 2.

Ad 2. Podmínka příslušnosti k židovské náboženské společnosti je stanovena ve formě presumpce, která co do shodné formulace poslední věty 2. odst. § 2 prvního nařízení k zákonu o říšském občanství se považuje německou literaturou a praxí za domněnku nevratnou.⁶⁾ Je upozorniti, že domněnka právě uvedená je stanovena pro příslušnost k židovské náboženské společnosti, zatím co není stanovena presumpce nežidovského původu prarodiče pro případ, že nepřináležel nikdy — v kritickém čase — k židovské náboženské společnosti.

Z alternativního charakteru podmínek ad 1. a 2. se podává, že s hlediska zařazení vnukova pod právní pojem žida je právně židovským prarodič, který je úplně židovským rasově, i když nikdy, resp. nikdy v relevantním údobí, nepřináležel k židovskému náboženství. Stejně je právně židovským prarodič jako takový, není-li příp. není-li úplně rasově židem, přináležel-li však v rozhodující části svého života⁷⁾ třebas jen na nějakou dobu, a to třebas sebe kratší, k židovskému náboženství.

Vymezení v uvedeném směru rozhodné části života prarodičova není stanoveno předmětným nařízením výslovně, podává se však ze správně

⁵⁾ Jde o ustanovení § 5, odst. 2 cit. nařízení, který stanoví, že za žida platí od dvou úplně židovských prarodičů pocházející míšenc, který vyhovuje dalším podmínkám tamtéž stanoveným.

⁶⁾ Srovnej Deisz, str. 54; Knost, str. 6.

⁷⁾ Touto rozhodující částí života je co do konkrétního vnuka okamžik narození tohoto a doba před tímto narozením.

ného jeho výkladu, přihlížejícího zejména také k právnímu významu zařazení osoby pod právní pojem žida.

Podmínky ad 1. a 2. jsou stanoveny, jak výše již uvedeno, pro zařazení prarodiče pod právní pojem prarodiče židovského. Proti tomu jeho zařazení pod právní pojem žida je posouditi na předcházejícím nezávisle podle jeho prarodičů. Je tedy možné, že některý prarodič platí pro zařazení vnukovo pod právní pojem žida za úplně židovského prarodiče, co do zařazení svého proti tomu za ne-žida.

Podle v předcházejících řádkách uvedeného je možné ovšem též, že prarodič více vnuků je pro zařazení pod právní pojem žida některého či některých z nich prarodičem židovským, co do ostatních však ne-židovským.

Příslušnost k židovské náboženské společnosti ve smyslu předmětných ustanovení je posouditi podle objektivních znaků. Podle německé literatury a s ní shodné praxe je příslušnost k židovské náboženské společnosti ve smyslu předmětného ustanovení dána, je-li splněna kterákoli z podmínek dále uvedených:⁸⁾

přijetí do židovské náboženské společnosti za obvyklých obřadů;⁹⁾

zápis do židovské matriky či seznamu;

placení židovské náboženské dávky, jejichž výpočet však není vyčerpávající.

Nezáleží na vnitřním přesvědčení ani na účasti na židovských náboženských obřadech.¹⁰⁾

Má-li tedy někdo v okamžiku svého narození tři nebo čtyři právně židovské prarodiče, má podle předmětného nařízení Reichsprotektora bez dalších podmínek právní postavení žida, a to:

narodil-li se před počátkem účinnosti opětovně citovaného nařízení od počátku této účinnosti;

narodil-li se od počátku této účinnosti od okamžiku narození.

Proti tomu, má-li někdo v okamžiku svého narození dva židovské prarodiče, je-li tedy právně míšencem 1. stupně, stává se právně židem pouze, je-li u něj dána resp. až je dána některá z podmínek, stanovených ad b) aa—dd předmětného nařízení Reichsprotektora.

Ustanovení podmínky tyto stanovíci s daty již opravenými¹¹⁾ zní:

»Za žida se též považuje míšenc, pocházející od dvou úplně židovských prarodičů,

aa) který dne 15. září 1935 náležel k židovské náboženské společnosti neb po tomto dni do ní jest přijat;

bb) který dne 15. září 1935 byl v manželství se židem nebo s ním po tomto dni v manželství vstoupil;

cc) který pochází z manželství se židem [lit. a)] uzavřeného po 15. září 1935;

dd) který pochází z nemanželského styku se židem [lit. a)] a byl narozen jako nemanželský po 31. červenci 1936.«

K ustanovením nařízení o židovském majetku, právě otištěným, poznamenáváme:

Podle německého prvního nařízení k zákonu o říšském občanství je pro míšence prvého stupně co do jejich zařazení pod právní pojem žida

⁸⁾ Viz Deisz, str. 55.

⁹⁾ Obřízka.

¹⁰⁾ JW, 1936, str. 3052.

¹¹⁾ Viz poznámka 1 na konci.

stanovena ve srovnání s nařízením Reichsprotektora o židovském majetku ještě jedna podmínka, s níž obdobné ani shodné uvedené nařízení Reichsprotektora nenormuje, totiž německá státní příslušnost¹²⁾ míšence 1. stupně.¹³⁾

K jednotlivým podmínkám ad b) aa—dd uvádíme:

Ad aa):

Míšencec 1. stupně je právně židem, je-li dána jeho příslušnost k židovské náboženské společnosti

dne 15. září 1935

nebo

po tomto datu.

Míšencec prvního stupně stává se právně židem

byl-li židovského náboženství před počátkem účinnosti předmětného nařízení Reichsprotektorova, okamžikem této účinnosti;

stal-li se však příslušníkem židovské náboženské společnosti po počátku uvedené účinnosti okamžikem nabytí příslušnosti k židovské náboženské společnosti.

Narodil-li se míšencec 1. stupně, stává se příslušníkem židovské náboženské společnosti, teprve po počátku účinnosti předmětného nařízení, spadá ovšem nutně pod druhou z výše uvedených skupin.

Již z výše vyloženého se podává, že není právně židem míšencec 1. stupně, který byl sice příslušníkem židovské náboženské společnosti před 15. září 1935, z ní však před tímto datem vystoupil nebo byl vyloučen. Proti tomu pozdější vystoupení resp. vyloučení je v uvedeném směru bez právního významu.

Příslušnost k židovské náboženské společnosti je posouditi, jak výše bylo již vyloženo, podle objektivních znaků. S toho hlediska je posouditi rovněž náboženskou příslušnost dítěte, o jehož vstupu do židovské náboženské společnosti rozhodli jeho rodiče.

Ad bb):

Právně je dále židem míšencec 1. stupně, který

dne 15. září 1935 byl v manželství se židem

nebo

po tomto dni s ním v manželství vstoupil.

Právně se stává židem

vstoupil-li v manželství se židem před počátkem účinnosti předmětného nařízení, okamžikem této účinnosti;

uzavřel-li manželství se židem po počátku této účinnosti, okamžikem jeho uzavření.

Manžel míšencec 1. stupně musí býti právně židem, při čemž může jím býti jak podle lit. a), tak podle lit. b)¹⁴⁾ § 6 opětovně citovaného nařízení Reichsprotektorova o židovském majetku.

Manžel uvedeného míšencec musí býti právně židem v okamžiku uzavření manželství, zatím co, stal-li se právně židem později,¹⁵⁾ je to v uvedeném směru nerozhodné.

¹²⁾ Jde o státní příslušnost, nikoli o říšské občanství, které dvě instituce je nutno co do říšskoněmeckého práva ostře odlišovati.

¹³⁾ Pokud jde o kritická data stanovená § 5, odst. 2 prvním nařízením k zákonu o říšském občanství, viz text uvedeného ustanovení a výše citovanou literaturu, pokud je komentuje.

¹⁴⁾ To zdůrazňujeme ve srovnání s podmínkami stanovenými ad cc) a dd).

¹⁵⁾ Míšencec prvního stupně.

Pod manželstvím se židem je rozuměti podle německé literatury ke shodnému problému pouze manželství, které nebylo prohlášeno za neplatné.

Co do zařazení míšence prvního stupně pod právní pojem žida je právně bezvýznamné manželství se židem, které bylo před 15. září 1935 zrušeno (smrtí, právoplatnou rozlukou).

Ad cc):

Míšenec prvního stupně je také právně židem, je-li kumulativně:

1. manželským dítětem;
2. manželství jeho rodičů uzavřeno po 15. září 1935;
3. alespoň jeden z rodičů právně židem podle lit. a).

Ad 1. Podle německé literatury je dítě podle uvedeného ustanovení manželským jen tehdy, je-li manžel jeho matky jeho fyzickým otcem. Zplození jiným mužem než manželem je tedy v uvedeném směru právně rozhodující i tehdy, nelze-li k takovému nemanželskému zplození podle předpisů občanského práva více přihlídnouti.

Ad 2. Jak výše již uvedeno, rozhoduje datum uzavření manželství. Manželství, z pohlavního styku mezi jehož manželi se dítě narodí, musí býti uzavřeno po 15. září 1935. Právě uvedený den je tedy vyloučen.

Ad 3. Alespoň jeden z manželů, ze styků mezi nimiž se míšenec 1. stupně narodí, musí býti židem podle lit. a), t. j. musí mít v okamžiku svého narození tři nebo čtyři právně židovské prarodiče. Nestačí tedy, jde-li jen o míšence 1. stupně považovaného právně za žida. Nerozhoduje, je-li židem podle lit. a) matka či otec uvedeného manželského dítěte. Míšenec prvního stupně je ovšem židem též, jsou-li židy podle lit. a) oba jeho manželští rodiče.

Míšenec prvního stupně, který vyhovuje podmínce ad cc) nabývá právního postavení žida: narodil-li se před počátkem účinnosti předmětného nařízení o židovském majetku okamžikem této účinnosti;

narodil-li se po počátku této účinnosti okamžikem svého narození.

Ad dd). Míšenec prvního stupně je právně židem také, je-li kumulativně:

1. nemanželským dítětem;
2. narozeným po 31. červenci 1936;
3. a alespoň jeden z jeho nemanželských rodičů (matka či otec) je právně židem podle lit. a).

O tom, jde-li o manželské či nemanželské dítě ve smyslu předmětného ustanovení, rozhoduje, jak bylo již výše uvedeno, výlučně fakt zplození dítěte mužem, který je či není manželem matky dítěte, nikoli pojem manželského či nemanželského dítěte stanovený předpisy našeho občanského zákoníka.

To je vůbec všeobecná zásada uznávaná německou literaturou a praxí pro zařazení pod právní pojem žida či ne-žida, totiž že rozhoduje výlučně krevní (biologický) poměr mezi ascendenty a descendenty, nikoli právní poměr stanovený předpisy rodinného práva mezi právními potomky a předky. Kdo je prarodičem příp. rodičem, podle uvedených předpisů, řídí se tedy výlučně skutečnostmi zrození příp. zplození.¹⁶⁾

¹⁶⁾ Při důkazu rasového původu provádí se obvykle jen důkaz, že právní prarodiče nejsou právně židovskými, a to pravidlem jen že nebyli židovského náboženství, zatím co se nedokazuje, že právní prarodiče jsou prarodiči také podle skutečností zrození a zplození. K v textu uvedenému viz Knost, str. 9.

Zmíniti by se bylo ještě o případě, kdy všichni příp. někteří prarodiče resp. rodiče dítěte, o jehož zařazení či nezařazení pod právní pojem žida jde, nejsou známi a nedají se ani zjistiti. Uvedené případy, vyskytující se u nalezenců jakož i mnohých jiných nemanželských dětí, vyžadovaly by speciální normativní úpravy. Úprava taková není však předmětným nařízením Reichsprotektora ani nějakým doplňujícím předpisem dána. V ostatní Říši je v případech druhu výše uvedeného obvyklou cestou vyžádání si výroku o rodovém původu (Abstammungsbescheid) der Reichsstelle für Sippenforschung v Berlíně,¹⁷⁾ opírajícího se případně o rasově-biologický posudek vědeckých ústavů.¹⁸⁾

Tak postupuje se také v případech jinak pochybného rodového původu, na př. stýkala-li se pohlavně matka dítěte v kritické době s více než jedním mužem.

Pro případy, kdy je známa resp. právně stanovena židovská či nežidovská příslušnost matky příp. jako takových jejích předků, připouští však německá aplikace prvního nařízení k zákonu o říšském občanství postup takový, že dítě bez výroku der Reichsstelle für Sippenforschung se považuje, pokud nevyjde najevo opak, za nežidovské, jsou-li jeho prarodiče s matčiny strany právně nežidovskými, příp. matka co do jejího vlastního zařazení právně ne-židovkou, v opačném případě se považuje právně za žida.¹⁹⁾ Postup tento nemá přímé opory v příslušných říšskoněmeckých předpisech, je však poměrně jednoduchým východiskem z takových případů.

Ustanovení nařízení Reichsprotektora o židovském majetku, vymezující právní pojem žida, jsou hlavně důležitá též proto, že spoluvymezují právní pojem židovského podniku, stanovený § 7 cit. nařízení Reichsprotektora in Böhmen und Mähren;²⁰⁾ výklad tohoto ustanovení vymyká se však již z rámce našeho pojednání.

¹⁷⁾ Reichsstelle für Sippenforschung v Berlíně je podle říšskoněmeckého práva výlučně kompetentní vydávati výroky (Bescheide) o tom, je-li určitá osoba židem či nežidem.

¹⁸⁾ Výrok Reichsstelle für Sippenforschung nemá však odůvodnění.

¹⁹⁾ Viz K n o s t, str. 75.

²⁰⁾ Stejně tak spoluvymezuje pojem židovského osobního sdružení.

Josef Pužman:

AMNESTIE DANÍ, POPLATKŮ A JINÝCH DÁVEK DLE VL. NAŘ. 192/1939 SB. Z. A N. S HLEDISKA PRÁVNÍKA.

Dosud měli slovo účetní odborníci. Je poučno listovati všemi dosud vyšlými návody, příručkami a pojednáními v denním a odborném tisku, abychom si uvědomili jednostrannost, s kterou všechny tyto komentáře opakují stále totéž, s kterou však se omezují jen na ony z naskytajících se otázek, které byly přímo nebo nepřímo zmíněny či nadhozeny ve výnosu ministerstva financí z 21. září 1939, č. 98.377/39-III/8. A přece se již při zběžném přihlédnutí podávají i mnohé otázky jiné, a to mnohem závažnější.

Aby nás čtenář mohl sledovati, nezbyvá, než uvést na prvním místě jak normu samu, tak její výklad ministerstvem financí: